Interview met Lendersprijswinnaar 2017 Theo Schuurmans

Martijn Schiphouwer

Theo Schuurmans vervult met zijn passie en inzet voor onze soorten een voorbeeldfunctie en levert daarmee een grote bijdrage aan bescherming binnen Nederland. Hij ontving daarom tijdens de RAVON-dag op 11 november 2017 de Lendersprijs, vernoemd naar de broers Rob en Ton Lenders, die mede aan de basis van RAVON hebben gestaan. We zijn in Greup op het 'eiland' de Hoeksche Waard waar we Theo aan de tand voelen over het ontvangen van deze prijs.

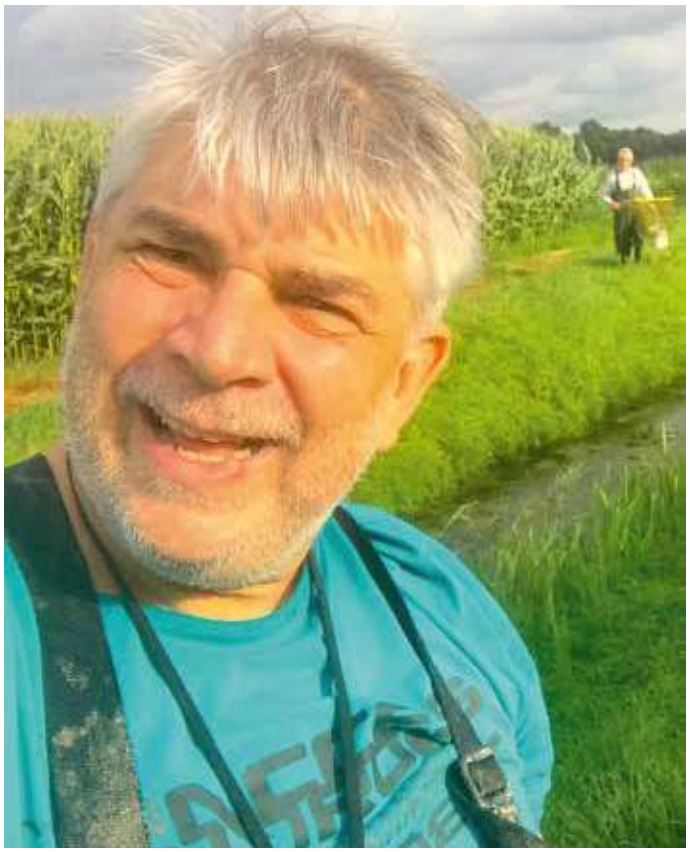

Theo (selfie) nazomer 2017, tijdens een aquatisch onderzoek in relatie tot het nut van akkerranden in het Oudeland van Strijen, kort voor de Lendersprijs-uitreiking 2017.

Je ontving de prestigieuze Lendersprijs, hoe voelde dat en wat betekende dat voor jou?

Toen jij mij vroeg of ik toch wel naar de RAVON-dag kwam, zei ik dat ik helaas niet kon. Ik had aan het eind van de middag een optreden met mijn band 'Pekel'. Toen je aandrong dat ik toch echt moest komen of dat ik wellicht even via Skype bereikbaar was, begon er wel wat te dagen. Misschien kregen we als werkgroep een stimuleringsprijs? Ik ben daarom tot vlak voor mijn optreden naar de RAVON-dag gegaan. Toen ik aan het eind van de ochtend voor de Lendersprijsuitreiking naar voren werd geroepen, wist ik niet wat me overkwam. In eerste instantie heerste er ongeloof, met zoiets overkomt mij nooit en is normaal voorbehouden aan 'academische' onderzoekers. Het voelde daarom als het ontvangen van een Nobelprijs, ik voelde me dankbaar en verguld. Natuurlijk had die boomkikker (bronzen beeldje Lendersprijs, red.) beter een grote modderkruiper kunnen zijn, maar desondanks geeft dit echt een erkenning voor jarenlang dingen opstarten en ons hard maken voor biodiversiteit in onze regio. Wat ook voorop mag staan; ik doe dit niet alleen, we zijn een werkgroep. Het ontvangen van deze landelijke waardering werd ook door de pers opgepikt, waaronder het regionale AD en de radio. Zelfs omroep MAX wilde een interview, maar dat heb ik afgeslagen. Die media-aandacht was voor ons als werkgroep duidelijk een extra stimulans, om door te gaan met de goede dingen die we doen.

Waar begon de passie voor water en vissen en hoe heeft zich dat door de jaren ontwikkeld?

Als kleine jongen groeide ik op in IJsselmonde. In de poldersloot jes rond mijn huis ving ik allerlei waterdiertjes, waaronder weeralen (grote modderkruipers). Die weeralen stopten we in een glazen pot om het weer te voorspellen. Kwam er slecht weer, dan werden ze onrustig. Op vakantie met mijn ouders ging ik graag snorkelen en dook allerlei slakken en mossels op. Die werden dan uitvoerig bestudeerd. Toen ik wat ouder werd ging ik assisteren bij het Natuurhistorisch Museum van Rotterdam bij malacoloog Willem Backhuys. Hier groeide mijn biologische kennis gestaag. Rond diezelfde tijd startte ik bij de strandwerkgroep van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN), daar kwamen ook veel andere biologische disciplines aan de orde. In die tijd zag ik ook de biodiversiteit sterk afnemen, onder andere door het effect van de Deltawerken. Het avontuur en het buitenland lonkten en er werden expedities ondernomen in een nieuw vakgebied, de onderwaterspeleologie. We ontdekten nieuwe stelsels en onderzochten grotleven in allerlei landen. Eén van de hoogtepunten was een expeditie naar Algerije in 1978. Tegelijkertijd kwam bij mij ook de passie voor muziek. Uiteindelijk maakte ik de keuze om daar verder in te gaan met een studie in vioolbouw in Wales. Ik heb daar 12 jaar gewoond en mijn vrouw leren kennen. Na jaren als vioolbouwer te hebben gewerkt, gaf ik bij terugkomst in Nederland invulling aan mijn muziekpassie met mijn band en een evenementenbureau.

Je bent nu de drijvende kracht achter de Aquatische Werkgroep van het Hoekschewaards Landschap. Hoe is de werkgroep ontstaan en waar wil je naar toe?

Rond het begin van het nieuwe millennium besloot ik het evenementenbureau te verkopen. Ik was de dagelijkse 'rat race' beu, wilde een andere invulling van mijn leven en weer meer naar buiten.

We zijn toen naar de Hoeksche Waard verhuisd, naar een oude smederij. Ik dacht: "dit is een klusproject van tien jaar", maar die inschatting is inmiddels achterhaald. Dat komt ook omdat er veel tijd in andere leuke dingen gaat zitten, zoals de band Pekel waarmee we nog steeds wekelijks geboekt zijn. Mijn passie voor het onderwaterleven was nog steeds niet getemperd en het begon te kriebelen. Op de Hoeksche Waard zag ik de magere biodiversiteit van het agrarisch gebied, waar op dat moment veel discussie over was. Ik ben daarom zelf onderzoek gaan doen in verschillende agrarische en urbane sloten met een schepnet. Ik wist veel van mollusken, maar niet genoeg van andere soortgroepen. Ik werd getipt om eens contact op te nemen met het Hoekschewaards Landschap (HWL). Daar leerde ik Dick van Houwelingen en Janus Verkerk kennen. Van hen kreeg ik de vraag of ik wellicht een aquatische werkgroep wilde opstarten met promotie vanuit de HWL. Die werkgroep is officieel opgericht in 2011 maar kwam slecht van de grond. Op aanraden van Dick van Houwelingen zijn we in 2012 op de Essche Plaat gaan scheppen en fuikjes zetten. Tot ieders verbazing trokken we tientallen modderkuipers uit de zwarte blub. In 2013 ving (wederom) Dick van Houwelingen in het Oude Land van Strijen grote modderkruipers. Die ontdekking leverde een extra drive om door te gaan met het zoeken en beschermen van onze biodiversiteit. Door boswachter Jan Alewijn Dijkhuizen werden we getipt contact op te nemen met RAVON, want dat was volgens hem echt een club die wat kon bijdragen aan onze missie. Vanuit RAVON werd Richard Struijk ingevlogen. Hij was toen met de Zuid-Hollandse visatlas bezig. Het gaf heel veel energie om met Richard de fijne kneepjes van het schepnetvissen en zaklampvissen mee te krijgen. Leuk detail was de focus van RAVON op vissen en amfibieën in de wateren; de andere soorten werden niet bekeken, terwijl wij dat graag ook wilden. Om de werkgroep een verdere impuls te geven en de kennis op te waarderen heb ik zes avondcursussen – waaronder een theorieavond zoetwatervissen met Arthur de Bruin – en twee praktijkdagen georganiseerd. Een van deze praktijkdagen werd er electrisch gevist met lokale beroepsvisser Aart van der Waal. In 2013 en 2014 kregen we zo heel veel mensen over de vloer, tot wel 30 per activiteit aan toe. Dat was uiteindelijk meer toerisme en educatie, want er bleven maar weinig echt geïnteresseerden plakken. Vanaf 2015 zijn we meer aan een structuur gaan werken, met de overgebleven 'steutelmensen'. We zijn nu met ongeveer twaalf fanatiekelingen. Daarbij heeft iedereen zijn expertise, bijvoorbeeld Sander van der Linde is nu echt onze 'libellenman'. We willen die biodiversiteit nog verder gaan borgen binnen onze werkgroep. We willen thema-avonden organiseren voor determinatie van bepaalde soortgroepen en proberen ook binnen de werkgroep per onderwerp te zorgen dat iemand als trekker optreedt. Toch blijven we 'noodgedwongen' veel aan vis doen, die staan net wat dichter bij de mens dan de kleine waterdiertjes. Van ons werkgroepbudget van RAVON en een deel eigen middelen hebben we een kar aangeschaft, die eruitziet als een loempia-wagen. Daar kunnen we al onze spullen als netten, binoculairs en koffiezetapparaat in kwijt.

Je bent al een paar jaar bezig met een boek, waar gaat het over en hoe staat het er mee?

Na een aantal dwaalsporen wordt nu steeds duidelijker waar het boek over gaat. Het is geschreven naar aanleiding van de ontdekking van onze grote modderkruiperpopulaties op de Essche plaat en in het Oude Land. In eerste instantie was ik te wetenschappelijk bezig, maar ik zag in dat dit soort informatie al vaak gepubliceerd is, bijvoorbeeld in rapporten van Arthur de Bruin. Wat ik nu wil, is een laagdrempelig boek voor het hele gezin. De titel staat vast, dat wordt 'Vieze Stinkvissen'. Ik beschrijf de teloorgang en het historisch voorkomen op basis van 'getuigenverklaringen'. In het boek wil ik de fascinatie voor waterleven aanwakkeren, die de mensheid al sinds de oudheid weet te intrigeren. De grote modderkruiper vormt door zijn mysterieuze leefwijze een boegbeeld, om de brug te slaan tussen mensen en waterleven. Ik behandel daarbij ook alle facetten. Naast het overbrengen van passie om het beest te beschermen, is er een hoofdstuk over afschuw voor het beest en een hoofdstuk over hoe de vis te consumeren. Voor de kinderen zit er ook een sprookje in met de hoofdrolspelers Mis, Gur en Nes. Daarmee levert het boek een totaalbeeld voor het hele gezin. Op de layout ga ik me helemaal uitleven, een technisch hoogstandje wordt het. Op dit moment schiet het schrijven en vormgeven behoorlijk op, mijn planning is om het dit najaar af te hebben. Dat gezegd hebbende, kun je beter rekenen op komend voorjaar.

Je hebt nu een Lendersprijs, dan mag jij natuurlijk hier ook jouw mening en adviezen meegeven. Wat zou jij willen adviseren aan ons of anderen?

We hebben hier op de Waard veel energie gestoken in het in kaart brengen van de grote modderkruiperpopulaties. Het was daarmee al snel duidelijk dat het in deze regio niet goed gaat met de soort en de populaties kwetsbaar zijn. Je verwacht dan dat Staatsbosbeheer als gebiedsbeheerder en RAVON als landelijke beschermingsorganisatie handelen naar hun taken en doelstellingen, en extra inspanningen leveren om de soort hier te behouden. Het viel mij tegen dat Staatsbosbeheer in eerste instantie niet verder keek dan vooraf bepaalde natuurdoelen en landbouwbelangen. Toen ik RAVON vroeg of het mogelijk was de soort verder in kaart te brengen met eDNA, strandde dit op financiën en werd er weinig moeite gedaan om dit toch voor elkaar te krijgen. Ik heb daarna door Kees van Bochove, toen nog student, een eDNA-onderzoek laten uitvoeren en daardoor veel kennis over de verspreiding opgedaan. Met die kennis konden we beheeradviezen aan Staatsbosbeheer leveren ten behoeve van de soort.

Enkele AWG-werkgroepleden met op de achtergrond de Viskar (deels door RAVON vergoed). De kar biedt ruimte aan alle netten en toebehoren, heeft zelfs een binoculair aan boord en twee zitplaatsen om ook bij slecht weer ongestoord monsters te verwerken. (Foto: Theo Schuurmans)

Grote modderkruiper. (Foto: Jelger Herder)

Bij Staatsbosbeheer heeft het jaren geduurd om de grote modderkruiper echt goed in het vizier te krijgen. Dit werd een paar jaar geleden pijnlijk duidelijk, toen door een fout een groot deel van het leefgebied in de Essche plaat droog kwam te staan in de winterperiode, met alle gevolgen van dien. Na jarenlang opkomen voor de soort, zijn op dit moment de contacten goed en telt de soort meer mee bij Staatsbosbeheer. RAVON heeft ook afgelopen jaren veel input gegeven hoe je voor de grote modderkruiper kunt beheren, en op een paar plekken heeft met Arthur vervolgonderzoek plaatsgevonden. Mijn advies aan deze grote organisaties is om toch meer energie te steken in regionale samenwerking en het behouden van regionale natuurwaarden, en dan niet alleen wanneer er vanuit beleid harde afspraken liggen of wanneer er een projectbudget is. Ik besef me ook dat we als Aquatische Werkgroep een essentiële rol hebben, om samenwerking rond bescherming voor onze regio te smeden.

Theo op de Esscheplaat tijdens het onderzoek naar grote modderkruipers in 2012. (Foto: Dick van Houwelingen)

Summary

Interview with the winner of the Lenders Prize 2017

At the annual meeting of RAVON on November 11th 2017, Theo Schuurmans received the Lenders Award (bronze sculpture of a tree frog and a charter) as a mark of appreciation for his work in the field. His unrelenting efforts to protect and study both amphibians and fish in the Hoeksche Waard are invaluable and the reason for awarding him this well-deserved prize.

Martijn Schiphouwer RAVON, martijn.schiphouwer@ravon.nl

Voordragen kandidaten Lendersprijs 2018

Tijdens de RAVON-dag delen wij een Lendersprijs uit aan iemand die een grote bijdrage heeft geleverd aan de bescherming van onze soortgroepen.

De criteria om in aanmerking te komen voor de prijs zijn:

- De kandidaat heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de bescherming van reptielen, amfibieën en/of vissen;
- De bescherming heeft een regionale, landelijke of internationale uitstraling.
- De soortkennis en/of het werken aan bescherming wordt actief uitgedragen.

Wilt u een kandidaat voordragen?
Download dan het formulier op www.ravon.nl/lendersprijs en zend dit vóór 23 oktober per email aan kantoor@ravon.nl.
Houd het vertrouwelijk, dus breng uw kandidaat niet op de hoogte van uw voordracht!